

— 'Ο Διέβκο! 'Ο Διέβκο είναι ακόμη παιδί! ἀπύρ-
τησε διὰ βραχυῆς φωνῆς καὶ χαμηλοφώνως ὁ ὑψηλὸς
ἄνθρωπος. "Αν καμμιὰ φορὰ τὸν τύχω σὲ σένα θὰ τὸν
ἀραξῶ ἀπ' τὰ τζουλούφια.

— "Ἦθελα νὰ ξέρω πῶς εἶναι αὐτὸς ὁ κατεργάρας
ποῦ καυχῆται πῶς θὰ μ' ἀραξῆ ἀπ' τὰ τζουλούφια!
ἐπιθύουσαν ὁ Διέβκο καὶ προέβαλλε τὴν κεφαλὴν, προ-
πλαθῶν νὰ μὴ χάσῃ οὔτε λέξιν.

"Ἄλλ' ὁ ἄγνωστος ἐξηκολούθει τόσον σιγὰ, ὥστε ἦτο
ἀδύνατον νὰ ἀκουσθῆ.

— Δὲν ντρέπεσαι! εἶπεν ἡ Γάνα, ὅταν ἐκείνος ἐπέ-
ρανε τὸν λόγον του. Ψέμματα λές, μὲ γελᾷς ἐσὺ δὲν
μ' ἀγαπᾷς, ποτὲ δὲν θὰ πιστέρω πῶς ἐσὺ μ' ἀγαποῦ-
σες!

— Τὸ ξεύρω, ἐξηκολούθησεν ὁ ὑψηλὸς ἄνθρωπος.
'Ο Διέβκο πολλὰ σοῦ εἶπε γιὰ μένα καὶ σοῦ γέμισε
τὸ κεφάλι. ('Εδῶ ἐφάνη εἰς τὸν κοζάκον ὅτι ἡ φωνὴ
τοῦ ὑψηλοῦ ἀνθρώπου δὲν τοῦ ἦτο ὅλος ἄγνωστος,
κάπου τὴν εἶχε ἀκούσει) ἀλλὰ ἐγὼ θὰ τοῦ δώσω νὰ
καταλάβῃ ἐκεῖνος ὁ Διέβκο πῶς εἶμαι ἐγὼ, ἐπρόσθε-
σεν ὁ ἄγνωστος. Νομίζει πῶς δὲν ξεύρω ὅλες του τίς
διωβολιές. Θὰ τοῦ κάνω ὁμως νὰ δοκιμάσῃ, τοῦ σκύλου
ὁ γυνῶς, τί εἶδους εἶναι οἱ γροθιές μου. ('Ακολουθεῖ)

N. Καστρινός.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Παλαιὰ καὶ νέα.

Εἰς τὰ τελευταῖα **Παναθήναια** ἔβλεπα μιὰ σύντομη
κρίσι γιὰ κάποιο τόμο στίχων ποῦ ἔξεδωκε τώρα τε-
λευταίως ὁ 'Αργύρης 'Εφταλιώτης. Τοὺς στίχους αὐ-
τοὺς εὐρίσκει πολὺ παρακατινοὺς ἔμπρὸς εἰς στίχους
νεωτέρων ἄλλων ποιητῶν ὁ γράφων εἰς τὰ **Παναθή-
ναια**. Παραβαλλόμενοι, σὰν νὰ λέμε, αὐτοὶ οἱ στίχοι
μὲ ἄλλους ποῦ ἐφιλοτέγησαν μερικοὶ ποῦ ἦλθαν κα-
τόπιν τοῦ 'Εφταλιώτη, χάνουν. Τώρα σὲ τί χάνουν;
Σὲ μουσικῇ, σὲ τέχνῃ, σὲ σαφήνεια; Ποιὸς ξέρει τί φρο-
νεῖ ὁ γράφων εἰς τὰ Παναθήναια; Πῶς καὶ ἡ ἀντί-
λήψις ὡς πρὸς τὸ γλωσσικὸ ζήτημα καὶ ὡς πρὸς τὰς
περὶ τέχνης θεωρίας ἄλλαξε πολὺ ἀπὸ τὸν καιρὸ ποῦ
ἐπροωτόγραψεν ὁ 'Εφταλιώτης, ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας
στέκεται. Πῶς θὰ ἔγεινε κάποια σημαντικὴ πρόοδος
ἀπὸ τότε ὡς σήμερα καὶ πῶς ἄλλοιῶς γράφει ἐκεῖνος
ποῦ γράφει σήμερα καὶ δὲν δεσμεύεται ἀπὸ κάποιες
προλήψεις ποῦ πολὺ περισσότερο ἐβάραιναν τότε, δὲν
μπορεῖ κανεὶς νὰ τὸ ἀρνηθῆ. Αὐτὸς ὁ ἴδιος ποιητὴς
τῶν ἐκδιδομένων στίχων τὰ βεβαιώνει αὐτὰ μὲ τρόπον
ἀρετὰ μετριόφρονα. Ἐπομένως σὰν περιττὴ μᾶς ἐφαί-
νετο ἡ κρίσις, ἔστω καὶ σύντομη, ποῦ ἔρριξαν στὴ μέση
τὰ **Παναθήναια**. Διότι ἐκεῖνος ποῦ ξέρει καλά τί εἰλο-
γημένον ἐσνάφιον εἶναι οἱ συγγραφεῖς μας, ποῖα πάθη

τοὺς δέρνουν καὶ πῶς χωρίστηκαν οἱ μὲν ἀπὸ τοὺς
δέ, δημοτικισταὶ ἀπὸ δημοτικιστάς, ριζοσπάσται ἀπὸ
ριζοσπάστας, νεωτερισταὶ ἀπὸ νεωτεριστάς, ἐκεῖνος μό-
νον εἰμπορεῖ νὰ καταλάβῃ ποῖα βαθιὰ ἀφορμὴ ἀντι-
παθείας θὰ παρεκίνησε τὰ **Παναθήναια** νὰ γράψουν
ὅπως ἔγραψαν. Διότι ἀτιχῶς εἰς τὸ Ρωμαῖκο κατώρ-
θωσε κάποιος μαῦρος ἐγωϊσμὸς νὰ δώσῃ κάποιον ἄλ-
λον χαρακτηῖρα καὶ στοὺς πλέον εὐγενεῖς ἀγῶνας. Καὶ
μικροφιλοτιμίαι καὶ τιποτένια πάθη ἔκαμαν τοὺς λο-
γίους μας ποτὲ νὰ μὴ μιλοῦν ἀμερόληπτα. Δὲν ὁμιλοῦ-
μεν διὰ μερικοὺς ἀγαθοὺς Ἰσραηλίτας σὰν τὸν κύριον
Μιστριώτην καὶ τὸν κύριον Βιάχον. Αὐτοὶ εἶναι, ὅπως
λέγει ἡ ἐπιστήμη, τὰ **Ζώπυρα**, τὰ ἀπομεινάρια κά-
ποιου γελοίου παρελθόντος, κάποιας ἐποχῆς ποῦ μᾶς
ἔκαμε νὰ ξεχάσωμε τὸ παρὸν καὶ νὰ μὴ σκεπτόμεθα
διὰ τὸ μέλλον, ποῦ μᾶς ἀπεμώρανε μέχρι τοσοῦτου,
ὥστε νὰ φανταζόμεθα πῶς μοναδικὸ ἔθνος ἐμεῖς εἰς
τὴ γῆ μποροῦμεν νὰ πᾶμε πίσω πρὸς τὸ παρελθόν.

Ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς σοφοὺς ποῦ ὄχι λίγο εὐθύνονται
γιὰ τὰ σημερινὰ μας χάλια μένον καὶ μερικοὶ ἀπολι-
θωμένοι σκελετοὶ. Ἄλλὰ γι' αὐτοὺς δὲν πρόκειται.
Πρόκειται γιὰ κείνους ποῦ προσεπάθησαν ν' ἀνοῖξουν
νέους ὁρίζοντας καὶ νὰ χαράξουν νέους δρόμους εἰς
τὴν ἀντίληψιν καὶ τὴν τέχνῃ. Αὐτοὶ κατήντησε νὰ σκο-
τίσουν σήμερα καὶ τὴν ἀληθινήν ὄψιν τοῦ ζητήματος
ποῦ ἀπασχολεῖ ὅλους μας τοὺς λογίους (ἔξαιρουμένων
τῶν χασισοποτῶν ποῦ διαβάζουν φυλλάδες ἀρλεκί-
νες τοῦ παλαιοῦ καλοῦ καιροῦ ποῦ ποτὲ δὲν τὰς ἐν-
νοιῶσεν ὁ ρωμῆος καὶ οὔτε θὰ τὰς νοιώσῃ). Εἰς κά-
ποια **'Εστία** τοῦ 1894 ἔβλεπα μιὰ κρίσι τοῦ 'Εφτα-
λιώτη γιὰ κάποιο ποίημα τοῦ Δροσίνῃ ποῦ ἀρχίζει μὲ
τὰ λόγια

Στὰ ροδογάλανα νερά
Βαρζούλα ἀργοσαλεύει.

Πέρα πέρα θαυμάσιο τὸ εὐρίσκει ὁ 'Εφταλιώτης.
"Αν τὸν ρωτήσῃς σήμερα γιὰ τὸν Δροσίνῃ, δὲν θὰ
ἔξῃ τὴν γνώμη τὴν παλαιά. Τὰ ἴδια καὶ ἀπαράλλαχτα
κάνουν καὶ ἄλλοι γιὰ τὸν 'Εφταλιώτη. Ἀποδείξεις ἡ
κρίσις τῶν Παναθηναίων. Ἐπίτιδες στὴν πρώτη εὐκαι-
ρία ποῦ ἐδόθη ρίχνουν κάποια πετριὰ, τὴν ὁποίαν
πρέπει νὰ ἦναι κανεὶς πολὺ μεμνημένος εἰς τὰ μυστήρια
τῆς **συγγραφικῆς** (ἀκατάλληλος ἡ λέξις— μὰ τί νὰ κά-
νωμε; νὰ ποῦμε τῆς **δασκαλικῆς**;) κακεντρεχείας γιὰ
νὰ νοιώσῃ. **Καλὸς ὁ κύριος 'Εφταλιώτης. Μὰ ...
βγήκαν ἄλλοι πιδὸ μαστόροι ἀπ' αὐτὸν τώρα στὰ
στερνά.**

Ἐπίτιδες τὰ γράφομε αὐτὰ, ὄχι διότι μεροληπτοῦ-
μεν ὑπὲρ τοῦ κυρίου 'Εφταλιώτη ἢ ἄλλου τινός. Τὰ
γράφομε, διότι βλέπομεν, ὅτι σὲ κάθε περίστασιν οἱ
ἴδιοι συγχύζομε τὰ πράγματα σὲ τέτοιο βαθμὸ, ὥστε
ποτὲ δὲν κρίνομε ἀκριβῶς οὔτε βάζομε τὰ πράγματα
αὐτὰ στὴ θέσιν των. Ὁ κύριος 'Εφταλιώτης δὲν προ-

βάλλει στή μέση ὡς ποιητῆς πρώτης δυνάμεως. Οὔτε ἔχει τέτοια ἀπαίτησι. Οὔτε καὶ ζητεῖ βέβαια τὸν παραλληλίσουμε μὲ ἄλλους στιχοουργούς, εἴτε στιχοπλόκους, εἴτε καὶ ποιητάς. Διὰ τὸν κύριον Ἐφταλιώτη ἀρκεῖ, ὅτι ἐπρωτοστάθηκε πρὸ εἰκοσαετίας περίπου εἰς τὴν εὐσυνείδητην ἐκείνην ἐργασία μερικῶν λογίων ποῦ ἔκαμε τὴν νεωτέραν λογοτεχνίαν μας νὰ λογαριάζεται λιγάκι. Ὑστερα ἀπὸ τὴν μπαγιατίτικη διηγηματογραφία τοῦ Ραγκαβῆ ἐπρόβαλε μὲ τὸ παράδειγμα τοῦ Βιζυηνοῦ καὶ τοῦ Βικέλα καὶ ὁ Ἐφταλιώτης, τοιμηρότερος ὅμως αὐτὸς καὶ ριζοσπαστικώτερος ὡς διηγηματογράφος. Τὸν καιρὸν ποῦ ὁ Καρκαβίτσας ἔγραφεν ἀκόμη εἰς τὴν καθαρεύουσαν, ὁ Ἐφταλιώτης ἐπῆρε ἀγνὰς ἑλληνικὰς ὑποθέσεις βγαλμένας ἀπὸ τὴν ἀληθινὴν ζωὴν, καὶ παρουσίασε εὐμορφα καὶ λαχταριστὰ διηγηματάκια. Καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ ἀξία τοῦ Ἐφταλιώτη. Στὴν *Ἔστία τοῦ 1893* ὁ *Παπᾶ Σωφρόνιος*, ὁ *Μαρίνος Κονταρᾶς*, ἡ *Στραβοκώσταϊνα* ἔδειξαν τί μπορούσε νὰ κάμῃ ὁ ἀληθινὸς τεχνίτης. Καὶ σημειωτέον, ὅτι στὴν ἴδια σειρὰν ἐπέρασε καὶ ἡ χαριτωμένη, ἡ δροσάτη, ἡ ἑλληνικωτάτη *Δυγερῆ* τοῦ Καρκαβίτσα, τῆς ὁποίας ἐλάττωμα βέβαια δὲν εἶναι πῶς ἐγράφηκε εἰς τὴν καθαρεύουσα. Καὶ ὅμως τοῦ Ἐφταλιώτη τὰ ἔργα ἀπὸ τότε ἐπῆραν πέρα πέρα τὸ δρόμο ποῦ ἀκολούθησε κατόπιν ἡ δημιουργικὴ μας φιλολογία. Αὐτὴ λοιπὸν εἶναι ἡ ἀξία τοῦ Ἐφταλιώτη. Σὲ μιὰ μεταβατικὴ περίοδον ἐπρόβαλε ἀληθινὸς νεώτερος ἑλλην διηγηματογράφος. Καὶ ἡ θέσις του ἔμεινε ἡ ἴδια ἕως σήμερον καὶ θὰ μείνῃ. Ἡ *Μαζώχτρα* καὶ μερικὰ ἄλλα ὑστερνὰ του ἔργα μαρτυροῦν τί ἀξίζει γιὰ μᾶς ὁ εὐσυνείδητος αὐτὸς τεχνίτης.

Ἄκριβῶς ὅμως ἡ τάσις πρὸς τὴν νέα ζωὴν, πρὸς τὸν ὀρθὸν δρόμον τῆς τέχνης, τοῦ ἔδειξε καὶ μερικὰ ἄλλα μονοπάτια. Οἱ λόγοί μας τότε φυσικὰ εὐρέθησαν εἰς τὸν πειρασμὸν νὰ καταπιαστοῦν καὶ σὲ εἶδη λόγον, τὰ ὁποία ἔπειτα ἄφηναν μικρὸν κατὰ μικρὸν, ἐπιδιδόμενοι ἐκεῖ ποῦ τοὺς ὠθοῦσε ἡ κλίσις καὶ ἡ ἰδιοφυΐα των. Μήπως ὁ Παλαμᾶς, ὁ μεγάλος τεχνίτης τῆς *Ἀσάλειντης Ζωῆς* καὶ τοῦ *Δωδεκάλογου τοῦ Γύφτου*, δὲν ἔγραψε καὶ διηγήματα; Ἐμπνευσμένος καὶ ὁ Ἐφταλιώτης ἀπὸ τὴν ἀληθινὴν ζωὴν ἔγραψε στίχους, ποῦ μπορεῖ νὰ μὴν εἶχαν τὴν μάζα τῆς μεγαλοφυΐας, εἶχαν ὅμως τὴν ἀλήθεια μέσα τους. Τὴν *ἀλήθεια*, εἴπαμε, καὶ πρέπει νὰ τονισθῇ καλὰ αὐτό. Πρέπει νὰ συλλογισθοῦμε πῶς ὠργιάζε ἡ ψευτιά ὡς τότε στὴν τέχνη, τῆς ὁποίας οἱ περισσότεροι τότε ἱεροφάνται πολὺ πολὺ ἐνωρὶς ἐσκεπάσθησαν ἀπὸ τὸ σάβανο τῆς λήθης. Καὶ τὰ ποιηματάκια τοῦ Ἐφταλιώτη, βγαλμένα ἀπὸ καρδιά ποῦ ἠσθάνετο τὴν ἀλήθεια καὶ δὲν ἔλεγαν παρὰ μόνον ἐκεῖνο ποῦ σ' ἀληθινὰ ἠσθάνετο ὁ τεχνίτης, μένουν μιὰ ἐνθύμησις τῆς ὥραίας ἐκείνης μεταβατικῆς περιόδου ποῦ τότε ἀκόμη ἀρχινοῦσε.

Αὐτὸ μᾶς λέγει σήμερον ὁ ἴδιος ὁ ποιητῆς τὼν κι' αὐτὸ ἀρκοῦσε. Δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ ποῦν τίποτε παραπάνω τὰ *Παναθήναια*. Εὐρῆκαν, λέγει, μερικὰς στορφὰς τοῦ *Κορυδαλοῦ* τοῦ Σέλλει, αὐτὰς καὶ μόνας καταλλήλους πρὸς ἀναδημοσίευσιν οἱ ἐν τοῖς Παναθηναίοις. Πάγει καλά! τὸν *Κορυδαλὸν* τοῦ Σέλλει μετέφρασεν ὁ Ἐφταλιώτης εἰς τὰ 1890, ὅποτε τὸν ἐδημοσίευσεν ἡ *Ἔστία*. Εἰς τὴν *Ἔστία* πάλι τοῦ 1891 ἐδημοσίευσεν τὴν μετάφρασιν ἐνὸς λατινικοῦ ἐλεγείου τοῦ *Ἀλβίου Τιβούλλου* ὁ Πολυλάς. Καὶ ὅμως ὁ Πολυλάς, ὁ ὁποῖος χρόνια καὶ χρόνια πρὶν μετέφρασεν ἀριστουργηματικὰ εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν τὴν *Τρικυμῖαν* τοῦ Σαῖξπειρ καὶ τὴν *Ὀδύσειαν* τοῦ Ὀμήρου, ὁ ἴδιος Πολυλάς δημοσιεύων τὴν μετάφρασιν τοῦ ἐλεγείου, ποῦ εἶπαμεν, ἐσημείωνεν, ὅτι ἡ μετάφρασις τοῦ Κορυδαλοῦ ἔδειχνεν, ὅτι ἡ δημοτικὴ γλῶσσαι εἶναι πλέον ἢ κατὰλληλη διὰ μεταφράσεις ξένων ἀριστουργημάτων.

Ὅταν πρόκειται γιὰ μερικὸν τεχνίτην ποῦ ἀνοῖξαν δρόμους, τοὺς ὁποίους ἄλλοι βρίσκουν ἔτοιμους, χρειάζεται μιὰ περισσοτέρα ἀβρότης. Ἀτυχῶς οἱ Ρωμηοὶ εἰς ὅλα μας ξεχνοῦμε τὴν ἀληθινὴν θέσιν τῶν ζητημάτων καὶ γι' αὐτὸ πάντοτε καὶ αἱ συζητήσεις μας καὶ τὰ λόγια μας τραβοῦν *ἀνω ποταμῶν*. Καὶ ἀλλοίμονο σὲ κείνους ποῦ περιμένουν μόνον ἀπ' ὅσα διάβάζουν νὰ σχηματίσουν γνώμη. Στὰ κεφάλια τῶν τοιοῦτων κἀνεὶς νεώτερος τεχνίτης δὲν θὰ στέκεται ὅπως πρέπει, κἀνεὶς δὲν θὰ εἶναι τῆς προκοπῆς. *

ΜΕ ΡΩΤΗΣΕΣ...

*Μὲ ρωτήσεις γιατί συχνὰ στὴν πῶ τρελλὴ χαρὰ μου,
Πὸν μὲ κοιτᾶς σιὸ πλάϊ σου νὰ παίξω, νὰ γελῶ.
Χωρὶς αἰτία, ξαφνικά, θολώνεται ἡ ματιὰ μου,
Παράπονο τὰ χεῖλιά μου σφαλᾶ καὶ δὲ μιλῶ.*

*Παυδί! Πολλοὶ μετάνιωσαν ζητῶντας τὴν ἀλήθεια.
Κόβει τὰ ρόδα σὰν τὰ βρῆς, κι' ὅσο μοσχοβολᾶνε
Στόλιζε τὰ ξανθὰ μαλλιά καὶ τὰ χρῶματα στήθια,
Καὶ μὴ ρωτᾶς, σὰ μαραθοῦν, γιατί μαδοῦν καὶ πάνε!*
Δ. Ἐρημίτης.

ΓΝΩΜΙΚΑ

Τὸ νὰ συγχωρῇ τις τοὺς κακοὺς εἶναι τὸ αὐτὸ ὡς νὰ βλάπτῃ τοὺς καλοὺς.

Ὅταν τὰ πάθη ὀδηγοῦν, ὁ νοῦς ἄς κρατῇ καλὰ τὰ ἡνία.

Ὁ ζενὸς σάκκος δὲν δύναται νὰ σταθῇ ὀρθος.

Φραγκλῖνος.

Μὴ θεωρῆς τοὺς συμμάχους καὶ τὰς συνθήκας εἰ μὴ ὡς ἐπιβοηθητικὰ βασίξου μόνον ἐπὶ τοῦ ἑαυτοῦ σου καὶ δὲν θὰ ἀπατηθῆς ποτέ.